

**Overweging op het hoogfeest van Pinksteren, 8 juni 2025 in de Pepergasthuiskerk Groningen /
Oecumenische Vieringen Groningen – dr Ari Troost**

‘Hierheen, Adem’

I.

Als kind leerde ik dat Pinksteren een moeilijk feest is. Dat zeiden de grote mensen in de kerk. Kerstmis, daar kun je je wat bij voorstellen. Pasen is toch al wat lastiger. Maar Pinksteren, de uitstorting van de heilige Geest? Dáár, zeiden ze, komen de meeste mensen niet aan toe. In mijn jeugdige ijver was ik het er natuurlijk niet mee eens. Ik vond Pinksteren juist mooi, al die rode gewaden, wierook en kaarsen, de Geest in wind en vuur, al die bijzondere gezangen die je anders nooit hoorde. Vooral dat eeuwenoude *Veni sancte Spiritus*, of in de toen al wat ouderwetse Oud-Katholieke vertaling:

*‘Geest des Heren daal terneer
doe uit uwe heilge sfeer
ons een lichtstraal dalen’.*¹

Prachtig vond ik het. Maar ja, toen voelde en dacht ik als een kind.² Eerlijk gezegd vind ik Pinksteren nu zelf ook best moeilijk. Zingen om het vuur van de Geest, die ‘geweldige gedreven wind’ die ons troost en vurig maakt, vreugde, blij geluid³ – het klinkt niet goed meer als het vuur de kinderen van Gaza verkooft, als onstuitbare klimaatverandering verwoestende stormen ontketent. En ondertussen bidden we om de troost en bemoediging van de Geest die alles nieuw zal maken. Misschien hadden de grote mensen uit mijn jeugd toch wel een beetje gelijk: Pinksteren, feest van de Geest, komen we daar wel echt aan toe? Wat heeft dat toch te betekenen?

II.

In het Pinksterverhaal citeert de apostel Petrus de profeet Joël.⁴ De profeet Joël heeft het over een Geest die ons leert om ‘dromen te dromen en vergezichten te zien’⁵, om de komst van de Eeuwige te blijven zien, óók als hitte de aarde verschroeit en de zon verdwijnt achter onze vuile rook.⁶ De profeet Ezechiël heeft het over de Geest die maakt dat je volhoudt en leeft naar Gods Tora, en dat je daardoor een nieuw mens wordt.⁷ Jeremia voorziet een nieuw verbond, als Gods Tora leeft in jouw hart.⁸ En precies daar sluit Jezus op aan, als hij zegt: ‘de Geest zal je onderrichten en je alles in herinnering brengen wat ik jullie gezegd heb’.⁹

Gezegd? Wat? Tora, het woord om te leven. Zoals Jezus het ons heeft voorgedaan: handel altijd zó, dat je doet leven, dat je in leven laat, dat je leven geeft. Zo staat het immers geschreven: ‘Ik houd u de keuze voor tussen leven of dood. Zo kies dan het leven.’¹⁰ Voor jou en voor wie nog ná jou komen. Voor

¹ *Graduale. Misgezangen [...] Oud-Katholieke Kerk van Nederland*, 1949², pp. 85-88.

² 1 Kor. 13,11.

³ Liedboek 679, alternatief ZZZ 738.

⁴ Hand. 2,17-21.

⁵ Eva’s Lied I,40.

⁶ Joël 3,1-5.

⁷ Ez. 36,26-27.

⁸ Jer. 31,31-34.

⁹ Joh. 14,26.

¹⁰ Deut. 30,19.

de mensen, die weerloos zijn tegen rondvliegend oorlogstuig. Voor de vergiftigde en vernielde grond. Voor de gemartelde dieren. Kies dan het leven.

En zó geschiedt het in het boek van de Handelingen der Apostelen. Het geschiedde toen ze allemaal bij elkaar waren op het joodse Pinksterfeest – het feest waarop het volk viert dat de Eeuwige de Tora heeft gegeven op de berg Sinai – dat opnieuw, net als eertijds aan Mozes, het Woord gegeven wordt in wind en vuur.¹¹ Ze stonden versteld en vroegen zich af, wat heeft dát te betekenen?¹²

Wat heeft dát te betekenen? Vreemd genoeg houden wij daar gewoonlijk op met lezen – zoals we vanochtend daar de lezing even hebben onderbroken. Zijn we er aan toe om door te lezen? Het is de vraag of we wel willen weten wat er dan komt. Want we komen meteen in het verhaal van de vroege gemeente.¹³

Als de Geest vaardig wordt over mensen, herinneren ze zich de woorden weer, woorden van Tora zoals Jezus die heeft gezegd en geleefd. En de woorden geschieden. De mensen kiezen voor het leven. Ze delen, hebben alles gemeenschappelijk, niemand komt te kort, de armen mogen menswaardig leven. Ze vormen een gemeenschap die zelf dat ene lichaam is van de Heer die van zichzelf deelt. Ze zijn, kortom, een kerk geworden, een *ecclesia*, een groep die geroepen is. Die te midden van de doodskrachten staat en doet leven. Hun vraag is niet ‘wat moet ik doen om gered te worden?’¹⁴ maar ‘hoe zal ik hen redden die geen verweer hebben?’¹⁵

III.

In zekere zin vieren we met Pinksteren de verjaardag van de kerk. We vieren wie we zijn en wie we nog worden mogen. Daar hoort een verjaarslied bij. Een soort ‘lang zal ze leven in de gloria’. Uit de rijke geschiedenis van die kerk hebben we zo’n lied. Ik noemde het al, het *Veni sancte Spiritus*, ‘Kom heilige Geest’. Een middeleeuws lied, van rond het jaar 1200. Het bezingt allerlei manieren hoe de Geest doet leven. Huub Oosterhuis heeft naar mijn idee de essentie van dit lied getroffen in zijn bewerking ‘Hierheen, Adem’. Daarom wilde ik graag dat wij dit lied vandaag zouden zingen. Daar komt nog bij dat de muziek van Antoine Oomen de oude Gregoriaanse melodielijn intact laat, maar tegelijk zó neerzet dat de woorden perfect gedragen worden.¹⁶

‘Hierheen, Adem, steek mij aan’ – De Adem die ons in den beginne is ingeblazen, die ons nog steeds doet leven.¹⁷ Vanuit jouw verste verte, waar gewoonlijk niets te zien is, kom jij aangolven. ‘Welkom armeluisvader’. Naar het woord van de psalmen ‘vader van de vaderlozen’, van de mensen die verweesd zijn, de overbodigen.¹⁸ Vader ben jij, moeder van gedeporteerde gezinnen. Jij bent zoals wij zouden willen zijn, van hen een vriend, een naaste.¹⁹

¹¹ Ex. 19-20.

¹² Hand. 2,12.

¹³ Hand. 2,41-47.

¹⁴ Hand. 16,30.

¹⁵ Huub Oosterhuis, *Red hen die geen verweer hebben*, Z.pl.: Ten Have, 2012. Geschreven Pinksteren 2012.

¹⁶ *Verzameld Liedboek* 2004, 2005², ‘Hierheen, Adem (2)’, pp. 478-480.

¹⁷ Gen. 2,7.

¹⁸ Ps. 68,6.

¹⁹ Woorden geïnspireerd door het tafelgebed ‘Gij die weet wat in mensen omgaat’, ZZZ 627.

‘Welkom opperschenker’. Zo zegt Psalm 23: ‘jij vult mijn beker tot de rand’.²⁰ Kan ik de beker drinken die jij drinkt?²¹ Als je in mij gelooft, drink maar, zegt Jezus.²² Goed zeg ik, straks zullen we hier drinken, de wijn van jouw toekomst²³, kome wat komt.

‘Welkom hartenjager’. Zo zegt Psalm 139 immers: ‘Doorgrond mij, mijn God, en ken mijn hart ... leid mij op de weg die eeuwig is’.²⁴ Dit hartenjagen is hoog spel: het is ‘liefde op leven en dood’.²⁵ Ik speel mee, zet al mijn kaarten op leven, want wat er nu in de wereld gebeurt is hartverscheurend.

‘Tranendroger’. Zo noemt het boek van de Openbaring jou, noemt Jesaja jou.²⁶ Niet pas op het einde der tijden, niet dat slappe ‘stil maar, wacht maar, alles wordt nieuw’.²⁷ Maar nu al, waar wij tranen drogen, verzorgen, verbinden. Wij moeten het wagen. Maar ‘lieve zielsbewoner’, ik zit je in de weg met al die trots en ambitie van mij – kon ik me maar gewonnen geven. ‘Stijf sta ik, toegang verboden.’ In mijn onmacht zie ik wel dat alles wat we doen op een of andere manier verbonden is met uitbuiting en vervuiling. Is er wel een leven mogelijk zonder schuld? ‘Vergeld mijn twijfel met vriendschap, zeven maal duizend maal. Niets ben ik zonder jou.’

IV.

Wat ik mooi vind aan dit lied: dat het een fysieke uitnodiging is, om niet stijf te staan, toegang verboden, maar om in beweging te blijven. Om niet te wanhopen, maar gewoon het Woord van leven te doen. Om hen te redden die geen verweer hebben. Geen grote wonderbare gaven van de Geest worden gevraagd, zoals in tongen spreken, wonderen te verrichten en profetieën, maar om de gewone alledaagse gaven van de Geest, die je kunt volbrengen.²⁸ In alles wat ik doe, kies, koop... in hoe ik reis, hoe ik leef ..., klinkt steeds de vraag: brengt dit leven teweeg? Of is de prijs van mijn handelen, van mijn aankopen, van mijn reizen, van mijn genoeg, is die prijs: dood, is het niet hier, dan wel elders, waar ik het niet kan zien? Als we niet steeds voor leven kiezen, blijft wat we doen toch een rafelig compromis.

Als eerste lied vandaag hebben we gekozen voor ‘Onstilbare tonen, zwijgende woorden mogen hier klinken’.²⁹ Want wij roepen ‘leven’, en het lijkt niet volmaakt. Wij delen, en het blijkt niet genoeg. En toch, al doende roepen wij

*uit wirwar tevoorschijn een weg
een lichtgestalte
uit dromen en schaduw van dood.
Zó wordt van aarde tot hemel Gij
onze enige ware.*

Moge het zo zijn – zeg ‘Amen’

²⁰ Ps. 23,5.

²¹ Mar. 10,35-40.

²² Joh. 7,37-39.

²³ Wijn van Gods toekomst, bijv. Jes. 25,6; Joël 3,18; Micha 4,4; Zach. 9,11.16-17. In de Dode Zeerollen bijv. 1QSa 2,11-22.

²⁴ Ps. 139,23-24.

²⁵ Uit het lied ‘Niet als een storm, als een vloed’, Liedboek 321, couplet 7.

²⁶ Openb. 21,4; vgl. Jes. 25,6.

²⁷ Uit het lied ‘Nu gaan de bloemen nog dood’, opgenomen in diverse liedbundels.

²⁸ Deut. 30,14.

²⁹ ZZZ 181.